1.

Кожну відпустку я намагаюся кудись утекти. Від своєї роботи, знайомих, від міста; добре, що хоч родини я не маю: кілька жіночих наступів супроти мене щасливо відбив, а потім у мені з'явилося таке, що від моєї персони жінок почало відвертати, — принаймні виразно те на собі відчуваю. Приміром, їду в трамваї чи тролейбусі, біля мене порожнє місце, і на це місце ніколи не сяде жодна дівчина молочно-воскової стиглості чи взагалі жінка активного сексуального тонусу, а хіба бабуся чи якийсь гевал. Це мене не вражає, а більше тішить, бо над усе в цьому житті мені дорога індивідуальна свобода — здається, єдина справжня вартість: окрім того, не хочу залишати у цьому світі нащадків. Ригористично настроєна персона скаже, що я егоїст. Можливо, але, на моє переконання, така позиція більш альтруїстична, ніж егоїстична, і то з простих резонів: чи є смисл пускати у світ нащадків, коли той світ неприпинно котиться в прірву, і хто зна, чи того воза люди здолають зупинити; по-друге, коли не оженюся, то ніколи не зроблю свою супряжницю нещасною, а щастя не зможу дати; одне, що жінка ніколи не буває задоволена, а відтак щаслива, а друге, на моє переконання, його, щастя того, взагалі не існує — це одна із надто елементарних людських облуд, а я не такий дурний, щоб цього не розуміти. Отже, в своєму житті користуюся принципом якогось філософа, не можу точно сказати якого, бо цю фразу почув принагідно: "Коли не можу у цьому світі вчинити чогось доброго, то принаймні не чинитиму в ньому зла." Ця думка свого часу впала в мене, як дріжджі в солод, і все перешумувала, запінила, все в мені від неї заграло, запухирилося, хоч я чудово знаю: легко будь-яку істину проголосити, а важко втілити. Спробуй не чинити зла, коли воно всеосяжне, а добро — ілюзорне. Ні, розібратись у цьому всьому моєму пересічному розумові не під силу, отож, спростив собі завдання: не сіяти в цьому світі зла — це значить забезпечити собі індивідуальну свободу; ні з ким близько не сходитися, ні від кого не бути залежним і нікого не робити залежним від себе. Іншого шляху, ліпшого, я не знайшов і не зміг придумати. До речі, хто читає твори Валерія Шевчука, мого знайомого, може мене впізнати в другій частині

його повісті-диптиха "Двоє на березі", — там він трохи безпардонно описав таки мене. Чому безпардонно? А тому, що я йому права описувати чи, правильніше, обписувати себе не давав. Але йому скандалу за те обписування не зробив, і то знову-таки з простої причини: нікого в цьому світі не намагаюся осуджувати, бо це суперечить моєму закону індивідуальної свободи: хай людина чинить, що їй хочеться, аби не зло, однак я збрехав би, коли б заявив, що читати те обписування було мені приємно. Але там досить точно з'явлено мій житейський антураж, отож і у цій оповіді я можу його не подавати, а хто захоче його пізнати, може прочитати ту частину повісті-диптиха, там вона цілком правдива. Це така преамбула до моєї історії, яку дозволяю Валерію Шевчуку записати, і її необхідно подати, бо інакше вона не буде до кінця зрозуміла.

2.

Отож, я взяв наплічник, куди було впаковано на-метик на одну персону і всі потрібні причандалля: сокирку, ножа, алюмінієву тарілку, ложку, сіль, мастило від комарів та кусючих мух, картоплю та спеції до юшки, сухарі, насушені перед цим, кварту, чай, цукор, а ще спінінга, вудочку й сачка, щоб ловити малька (ці три останні речі я мав нести окремо в руці). В наплічника ж було всунуто ще й спального мішка, тож, зігнувшись під цим тягарем, я сів у автобус і подався на Дніпрові луги за Кончею-Заспою — там у мене було кілька освоєних місць біля озер, — і відчув умиротвореність, яку завжди відчуваю перед солодким актом поринання у святу, як називаю, самоту.

І ось, мій наметик стоїть на місці, і я бреду в травах, як колись брів через поля герой оповідання Михайла Коцюбинського "Інтермеццо"; навколо безлюддя, похитуються від леготу тирсини, трави, цвітуть лугові квіти, повітря свіже й запахуще, а над головою — небо й сонце, яке щедро обсипає це майже безлюдне місце, — і в мені народжується несмілива, тиха радість, і я відчуваю, що це сонце й небо вливаються не тільки в трави, але і в душу мені, й наповнюють мене, й роблять багатим та спокійним. З людей тут тільки рибалки в своїй уніформі (щось

напіввійськове), але кожен прив'язаний до берега своєю вудочкою, а очі кожного приклеєно до поплавка — і не мають вони іншого діла, як стежити за тим поплавком, часом же підсікти вудлищем — тоді спалахує над плесом срібний полиск рибини. А ще літають над плесом чайки, прегарні в своєму льоті, а ще над головою дзвенять жайворони, і той дзвін наливається в мене живим сріблом. Часом пролетить сірий журавель, який літує тут щороку (чи знає він, що його записано в якусь там Червону книгу і що плем'я його вигибає?), зате ця небезпека не страшна воронню, його тут багато, а коли збивається у зграї, то може застелити півнеба. Буває, над головою зависне в синьому небі брат журавля за пристосуванням до життя — коршак, або ж сяде він на суху верхівку дерева і понуро сидить, виставивши гачкастого дзьоба. Посохлі дерева творять фантастично-вигадливі, цілком абстракціоністські скульптури, з яких люблю милуватися, бо вони вражають несподіваністю своїх форм та ліній, а загалом мені вельми любо відчувати, що тут нікому нема до мене діла, та й я не маю діла ні до кого.

Але час подбати про обід, тож я також стаю одним із тих рибалок, прив'язаних до свого вудлища із приклеєними до поплавка очима, а коли поплавець стрімко йде під воду, мені радісно тахкає серце, я підсікаю — і ось рибина вже тремтить у моїй жмені, повна нервового страху, але я безжальний, як і всі рибалки, зриваю свою жертву з гачка й кидаю до казанка. Але ловлю риби якраз стільки, скільки треба, щоб зварити юшку на обід і на вечерю, і ніколи більше, тож риби мені ловиться стільки, скільки собі загадую. Тут діє якийсь загадковий закон, і я йому підкоряюся, бо коли б ловив далі, то риби все одно більше не зловилося б.

Вода в озері чиста, аж видно піщане дно й гульливого малька, ще дурного й необережного; я випускаю мальків, які в мене залишилися в коробці, на волю, і вони щасливо розмотуються геть, а сам починаю стягати до наметика сушняк, рубаю його, запалюю вогнище, ставлю казанка, чищу рибу з картоплею, і мій казанок починає варити мені юшку, мирно побулькуючи й винурюючи вряди-годи зі свого нутра чи

порізану тонкими пластівцями картоплю, чи зблякле подовгасте тіло рибини. Я ж тим часом сідаю на намитій смужці піску, спираюся спиною об виступ берега й приплющуюсь. І віддаюся сонцеві, яке починає гладити й ніжити мені тіло і обціловує його; жодна жінка так не потрапить, і мені здається, що я сам стаю прозорий і блакитний, і що це небо — і є моя голова, в якій пропливають птахи чи інколи срібно пронесуться із киготом чайки. І я здатний під ту хвилю думати тільки про те, що потрібно в даний момент, і цього небагато: очевидно, люди мусили б жити саме отак, як оце я, в природі і з природою, брати від неї те, що потрібно тоді чи тоді, і не більше, пити сонце й піддаватися йому, наповнюватися запахом зела, води і квітів. Звісно, це дурні думки, але які вони втішні!

Відчуваю, що юшка моя доварилася, зачерпую її ложкою — в обличчя мені пахтить чудовим і смаковитим ароматом. Насипаю її в миску рівно півказанка, ламаю в неї сухарі і їм, активно працюючи щелепами, бо мені смакує не так сама юшка, як обряд цього дійства. Через озеро, на тому боці, кілька рибалок зібралось у компанію і, ясна річ, п'ють, вимахують руками, брешучи про свої фантастичні влови, і мені до них зовсім не хочеться, бо горілки від певного часу вирішив не вживати, а розмови їхні мені нецікаві і надто примітивні. Волів би, щоб на березі взагалі нікого не було, але де в наш час знайти місце, де таки нікого, аж зовсім нікого нема, адже люди — ця комашва — намножилися, скрізь їх є, і я серед них також комашка. Отож, куди б не пішов і де б не заховався, нікуди я не втечу, бо то значило б утекти від себе, а цього, здається, нікому не вдавалося. Маю супроти того вивірену протидію: стаю ніби якийсь чарівний фотоапарат, який наставляє око на тих людей, палець при цьому лягає на кнопку спуску, уважно, навіть надпильно дивлюся через той окуляр на рибалок, ніби мисливець у просвіт прицілу, а тоді натискаю уявного гачка — і рибалок змиває з мого зору, вони розчиняються, а власне обездуховлюються, тобто переходять у категорію предметів, і я опиняюся на березі сам, бо яке мені, зрештою, до тих рибалок діло — хай собі існують у своєму вимірі та площині, а я у своєму, а коли так, то я й справді із ними недотикальний, і ми взаємно один для одного невидимі, як дерева чи трава, на яких не лише не

дратуєшся, але й не звертаєш уваги, бо вони — ота даність, яка мусить бути конечно.

Є ще одні порушники спокою: пляжники на машинах. На щастя, вони ніколи не приїжджають на мій берег, а на протилежний, але я їх добре бачу, і їхній ґелґіт доноситься аж сюди. Відбувається це так: викочується на берег авто, розчиняються з одного і другого боку дверці, і звідти висипаються, як то співається у пісні: "і він, і вона, і старий, і стара", а потім виводок "рибйонків", а з ними часто ще й псюра, величиною з теля чи кота, залежно від смаку господарів; але й малий, і великий починає ганяти берегом і ляс-ко чи грубо гавкотіти. Пляжники тим часом оголяють свої тіла: як правило, обплилі, безформні, ґудзуваті, пузаті, почварні, як на смак мій, — ніби їх знову-таки вироблено зубилом чи пензлем модерного художника; вони кричать, верещать, льопаються у воді, ухають, зойкають, а тоді всідаються кружка і починають зі чва-котом (той чвакіт, може, я й придумую) жерти; у них на підстилці пляшки, термоси, банки, каструльки —виїдають усе, термоси й каструльки забирають, пляшки, банки й об'їдки загортають у газету й покидають там, де сиділи, а самі вивалюються на березі (це дорослі), розкидають ноги й руки і надовго завмирають, в їхніх тілах із булькотом (це теж я собі уявляю, прости мені, Боже!) вариться, як юшка в моєму казанку, їжа, а діти, тобто "рибйонки", ганяють, горлають, купаються, мордують пісок — таких машин інколи прилітає кілька, і на березі вилягається кілька груп. З ними я чиню так само, як із рибалками: очі в мене до них сліпі, а вуха глухі, тож знову опиняюся, на березі сам, і мені зовсім стає добре, колише мене спокій і тиша, і тільки листя дерев шепеляво пошелескує, і я дивлюсь у глибину лугів, де широко розстеляють віття, кладучи нижнє в траву, дуби-самітники; біля води блискоче листками верболіз, а трава котиться хвилями по рівнині, ті хвилі безшумно плюскають і добігають до далекої, дубової-таки діброви. Тоді відчуваю, як повільно, спокійно й розважно пливе час, але він пливе не так, як оті хвилі трави, а вглиб усього живого й сущого: дубів, і трави, і верболозів, і птахів, і рибалок, і пляжників, і мене сущого-таки, помалу всіх нас руйнуючи, а раз так, готуючи до майбутнього неминучого небуття. У виграші тут тільки дерева, адже вони й померлі стоять ще

довго у вигляді й образі абстракційних скульптур, тоді як усі ми — абстракційні чи модерністичні почварні скульптури у дні сущому, а в небутті ми — купка смердючого стерва. Але я не вражаюся з того, бо маю іншу турботу: зрівноважити власний дух, і це потрібно для того, щоб хоч якось поєднати його з безмірним небесним миром, тобто входжу в такий спосіб духом у ніщо, а це і є справжнім спокоєм, — ось як гартую себе для нового входження у місто і безумний світ людський у ньому, карусельному і вертепному.

3.

Увечері, коли тільки почали плестися перші сутінки, я викопав закопаного в піску біля води казанка з рештками юшки, розпалив вогонь, розігрів страву і поїв її з сухарями.

Отоді приходив інший момент, вважаю, святий, а заради таких ментів я й улаштовую оці свої втечі: горить вогонь, я вряди-годи підкладаю у нього сушняку, приготованого за дня, і сиджу, слухаючи, як навколо гудуть комарі. І моє єство разом із зниканням світла переходить у велику, всеоб'ємну тишу ночі. Вже давно нема на березі рибалок, а пляжників тим більше, немає ні псів, ні "рибйонків", немає машин. Уже не летять у небі птахи, вже немає навколо мене нікогісінько, хіба що в глибині озера починають крякати дикі качки і вряди-годи гупає, скидаючись, велика риба. Але це не руйнує великої святості тиші, яка приходить разом із темрявою, через що мені здається, що справжня тиша — це і є темрява.

Інколи, правда, випливали на човні браконьєри із сітками, але вони — істоти спокійні, обережні, сторожкі, через це тиші не руйнують, а безмовно плавають у сутіні й розчиняються в ній, як тіні забутих предків, коли вже робити аналогії з Михайлом Коцюбинським. Я ж сиджу непорушно, дивлячись незмигно у вогонь, а він міниться, грає, меркоче, викидає вгору іскри, що пропадають у високості, а, власне, там гаснуть. Тоді поринаю у дивне заціпеніння, подібне нірвані, бо у стеженні за руйнуючою стихією вогню є своє зачарування, є свій смуток,

подібний тихій радості, —лише тоді починаєш відчувати: спокій дня надто відносний і ненадійний порівняно із великим спокоєм вечора, що повільно, як човен тих-таки браконьєрів чи тіней забутих предків, впливає у ніч. Бо хоч я і відмикав себе від рибалок та пляжників, цим самим ніби й неподобно їх звинувачуючи, а себе звищуючи, хоч переводив їхнє існування у відрубну для мене площину, але не міг не відчути, що є сам їхній з плоті і крові, і тільки ввечері, в повній тиші й усамітненості, мав змогу вийти із добра та зла міста, адже воно йшло за мною і простягало до мене свої мацаки-пальці, свої нігті, які дряпали мене й хапали (зрештою, рибалки й пляжники й були тими мацаками); зараз же, наодинці із вогнем, я таки відчував од того всього цілковите звільнення, а це значить, по-справжньому був сам, а це значить, по-справжньому відпочивав, а це значить, був повністю застережений од того, що до мене хтось підійде, щось у мене питатиме, щось казатиме чи брехатиме, зовсім не зважаючи, що це мені непотрібно. Отож я ставав часткою цієї тьми, вона жила в мені, а я в ній, а вогонь стояв на сторожі такого співжиття, вогонь дихав мені в обличчя теплом, вогонь говорив мені про речі вічні, хоч і перехідні, вогонь був образом мого живого "я" в цім безлюдді; зрештою, кожна людина, думав я, — це вогонь у безлюдді, але ясно відчути таке можна було хіба в напівзастиглому сидінні перед вогнищем із самопоринанням; а вогнище спокійно вечеряло хмизом, та не пожирало його, як їжу оті бачені мною пляжники; у якісь урочі моменти вогонь може бути розважним та спокійним. Від озера до мене вогко дихала вода, і я реально починав розуміти, чому давні філософи складали світобудову із води, вогню та повітря — так воно є насправді. Тому мав тільки одне застереження: хай жоден хижак, двоногий чи четвероногий, не вийде із темені на мене, аби не довелося від нього брутально захищатися; до чого в своїх мандрівках, до речі, я завжди був готовий.

4.

З недавнього часу я почав займатися ранковим бігом. У місті ті, що бігають вулицями, здебільшого виглядають вар'ятами: розгрузлі й малорухливі міщани дивляться на таких іронічно, бо вони, бігуни,

певним чином протиставляються більшості, яка бігати вулицями не бажає й не збирається, і, хоч я переконував себе, що мені байдуже, як хто на мене дивиться, але в глибині душі відчував од тих іронічних поглядів дискомфорт — не належу до таких, котрі люблять виставлятись, можливо тому, що в мені переважають не інстинкти нахрапистого хижака, а істоти мирної, тобто належу до таких, котрі, бажаючи зберегти мир душевний, ховаються чи намагаються сховатися у равликову хатку, через що роль непомітних їх-таки задовольняє цілком. Тут же, в лугах, я міг дозволити собі побігати вільно, я б сказав, безкомплексно.

Із таким настроєм я й виліз із намету вранці наступного дня й солодко потягся. Але тут мені випало здригнутись, тобто злякатись: на піску, де я любив полежати, де ловив рибу, закопував біля води свого казанка, присіла навпочіпки істота жіночої статі у джинсовій широкій спідниці, що покривала їй ноги, і в такій же джинсовій кохтині. Істота жіночої статі тримала лозину і креслила на піску загадкові зиґзаґи. Я кашлянув. Особа жіночої статі різко повернула в мій бік обличчя, і я відчув, що мене ніби обдало крижаною водою, вона ж підхопилася й неквапно пішла берегом, не озираючись, але визивно похитуючи стегна-ми-клубами й краями широкої спідниці: була вона боса, її обличчя роздивитися я не встиг, але постать особа жіночої статі мала досить зграбну, хоч трохи й повну-вату. Іще одне я відзначив: особа була молода. Оскільки на моєму березі ніколи не зупинялися пляжники та й рибалки сюди забиралися зрідка, бо я поселився на малому півострові, до якого треба було дертися крізь густі зарості ожини, перемішаної з високою, жорсткою і гострою, мов ножі, луговою травою, був я справді заскочений появою біля мого наметика молодої жінки чи дівчини. Очевидно, вона прийшла сюди краєм берега, хоч іти там також було не вельми зручно. Отож я стояв як бевзь, завмерши, і по-дурному витрішкував-ся, як неквапно, ліниво і ніби розмлоєно віддаляється від мене та поява, ніби добре знає, що я дивлюсь услід, а через це й демонструє переді мною свої знадності, як манекенниця, тільки з більшою грацією, бо ця грація була природна, а не видресувана, як у манекенниць. Мені було тим цікавіше дивитись услід особі жіночої статі,

бо я добре знав, що саме з того боку, куди вона йде, проходу практично не існувало, була там багниста канава, що тяглась до середини півострова, і майже непрохідні зарості.

Особа жіночої статі дійшла до кущів, так ні разу й не озирнувшись, і раптом розчинилася на очах, ніби впливла в того куща і пропала. Я ще постояв уражений, а тоді кинув погляд на пісок, по якому особа йшла: на ньому не залишилося жодного сліду.

Я струснув головою, мов кінь; здалося, що ще не прокинувся і що мені все це приверзлося. Ага, вона на піску щось малювала лозиною. Я глянув на те місце: зовсім рівний і нечіпаний пісок; уночі пройшов дощ і згладив навіть мої учорашні сліди. Я людина не забобонна і не схильна до містики, проте тричі сплюнув. Затяг вхід до намету замком-блискавкою згори і з боків, а всі три язички скріпив маленьким навісним замочком, — це щоб у мою відсутність нічого туди не залізло, — і подався край берега в луги з наміром все-таки побігати; зрештою, яке мені діло до пейзанок, які з невідомою метою так рано розгулюють на безлюдді, то діло їхнє; натомість треба буде перевірити, чи не поставив хтось намет в тому кутку півострова, куди вона пішла.

Уже біг чудовою трав'янистою луговою дорогою, що м'яко пружинила під ногами, в груди вливалося вільжисте, свіже повітря, яким радісно наповнювався, бо в місті такого повітря не буває; лискотіло, осяваючись там чи там росся; все було свіже, ніби вмите, над водними плесами легенько курів туманець, у якому опудалами стриміли рибалки з вудками у своїй напіввійськовій одежі, а може, то були корчі померлих дерев — яке мені, зрештою, до них діло! Вглиблювавсь усе далі й далі в луги, перескакував брунатні калюжки під ногами, а коли вони були більші, перебредав через них, розляпуючи темно-жовту воду, і ясна радість колихала мене, бо вже встало сонце (он воно на крайнебі) широке, жовте, ще зовсім негаряче, обливало світ золотим сяйвом, яке й опромінювало листя і траву, і росся на листках і стеблах. І ніхто тут не дивився на мене іронічно, а дорога була безкінечна, хоч я знав, куди

веде, — до Дніпра, де було наставлено ряд нечупарних будинків, де стояв поки-

нутий, витягнутий на пісок, розруйнований хлопчаками катер і де пляжники густо засмітили сірий пісок. Туди я, звісно, не добіг, а завчасно повернувся назад, і цього разу сонце світило мені в спину, і моя довжелезна тінь бігла вже попереду мене. Ні, чудова річ — прокидатися отак уранці — в мене з голови вискочила та чудна ранішня зустріч. Але коли з дороги прямої я звернув на бічну, якою мав дістатися до намети-ка, раптом побачив попереду на віддалі ту ж таки жіночу постать у джинсовому костюмі, яка спокійно прошкувала дорогою, повернута спиною до мене, тобто йшла не в мій бік, а від мене. Зустрічатися з нею вдруге мені не хотілося, тож я повернув назад на дорогу пряму і там зробив зарядку, на що пішло хвилин із тридцять. Після того я знову подався до наметика, відчуваючи, признатися, й певну настороженість, щоб таки не нарватися на ту особу жіночої статі. Біля наметика я скупався, розпалив вогонь і навісив над ним казанка, щоб випити чаю, — мав намір поснідати самим чаєм із сухарями. Поки закипало, я наловив живців і поставив вудочки. І тут побачив, що озером віддалік пливе якась гадина: вуж чи змія, висунувши з води голівку. Гаддя я інстинктивно жахаюся, тож відчув у тілі холодок і подумав, що на ніч треба буде намет наглухо закрити, бо ще, чого доброго, щось подібне залізе до мене в гості. В цей час поплавок ворухнувся й пішов на дно, я підсік і витяг невеликого окуня. Риба почала ловитися, і я витягував її одну за одною, доки не набрав денну норму. Казанок мій уже кипів, я кинув туди чаю й відставив його, щоб запарювався. І тут, з того боку озера, де зупинялися автомобільні пляжники (моє визначення), знову побачив ту ж таки дівчину чи жінку у джинсовому костюмі, вона сиділа меланхолійно на схиленому до води дереві і, здається, дивилась у мій бік, хоч обличчя її на віддалі я роздивитися й цього разу не міг. Цікаво й те, що рибалки сьогодні пішли на озера дальні, і тут, біля мене, не було їх жодного, отож, виходило, що біля цього озерця ми були тільки вдвох із особою жіночої статі. І дивна натура людська, я незвідь-чому пошкодував, що тоді, коли вона йшла дорогою, я таки не наздогнав її, принаймні міг би зирнути їй в обличчя:

гарна вона чи почварна? Але подумавши таке, благочестиво обурився на себе: яке мені, зрештою, діло —гарна вона чи почварна? Хай іде собі, куди має й хоче, хай блукає, де їй забажається, — моє діло маленьке, до романтичних пригод я давно, як признавався, втратив інтерес, а коли признатися сокровенніше, ніколи до того особливого потягу не мав, а окрім того, маю тверду настанову берегти свою свободу. Отож я повернувся до тієї прояви спиною, налив у кварту чаю, захопив кілька сухарів, розклав брезентового стільчика, бо пісок був іще мокрий, сів і спокійно почав чаювати. Але й почаювати мені спокійно не випало, бо особа жіночої статі з того боку озера встала й почала повільно роздягатися, а я, хоч і сидів до неї боком, не міг того не бачити. І тут моя чоловіча природа стрепенулася; хотів я того чи ні, але вже не сидів боком, а повернувся до того дійства і аж ніяк не міг відвести очей від того повільного стриптизу. Вона ж скинула із себе спершу джинсову кохтину і засвітила білими великими персами, нічим, до речі, не прикритими. Кинула одежину на землю і пройшлася берегом, зовсім не дивлячись у мій бік, але свої принади виразно демонструючи. Потім постояла, світячи до половини оголеним тілом, тоді розстебнула джинсову спідницю, і та сповзла їй до ніг. Виступила із неї і знову повільно пройшлася берегом: на ній залишилися невеликі, в тон тіла, трусики, через що здавалася звіддаля зовсім голою. Я відчув спазм у горлі, а в тілі трем і небла-зенно заплющив очі, бо мені знову здалося: те, що бачу, — не більше, як привиддя. Коли ж розплющився, особа жіночої статі повільно спускала з себе трусики, байдуже відкинула їх убік, і її тіло дивно засвітилось, осяяне ранішнім сонцем. Стояла на березі, наче чудова скульптура; а я відчув, що не можу рухнути й пальцем, що мене скувало дивне заціпеніння, що плоть моя напружилася, що очі мої вже не належать мені, а давно полетіли з мого тіла туди, де з'явилось те, осяяне сонцем і через це палахке диво дивезне, марево, котре не зникало. Вона ж спустилася із берега до піску й торкнулася пальцями ноги води. І в тому місці раптом спалахнуло срібним вилиском, ніби вона викресала той вогник своїм дотиком. Чай із розмоченими сухарями стигнув у моїй заціпенілій руці, а я дивився й дивився, й очей відвести не міг. Вона ж гуляла по намитій твердій смужці піску, повертаючись до мене чи тим, чи тим боком, показуючи

спину чи перед, ніби спеціально-таки демонструючи свої знадності, а тут було чим похвалитися. Тоді зайшла у воду, занурюючись у неї дуже повільно, цаль за цалем, і поступово поринала, в такий спосіб ховаючись від моїх розжарених очей, аж доки не лягли на воду її пишні перса — тоді й попливла. Але не в мій бік, а вздовж берега, з озера вистромлювалася тільки її голова, і мені прийшла в голову цілком безглузда думка, що так само перед оцим пливла у воді ота гадина: вуж чи змія.

Я струснувся усім тілом, намагаючись відігнати від себеману, бо вже був певний, що це таки мана, з другого боку, й досі не міг і пальцем поворушити і вийти з того надчудного свого заціпеніння, ніби було мене загіпнотизовано чи очаровано, чи не знати що! Особа жіночої статі довго не плавала, стала на дно і почала вибредати з води, знову-таки повільно з'яв-ляючи переді мною оголену плоть. І вдруге те тіло осяялося сонцем, ніби було воно золоте, але тепер іще більше, бо світло грало вигравами по мокрому.

Зійшла на берег і так само неквапно, як роздягалася, почала вдягатися: натягла трусики, тоді накинула на голову джинсову спідницю, застебнулася, трохи постояла, світячи персами, а потому накинула кохтину. І пішла вздовж берега, безстороння й ніби замислена, ніби вдаючи, що мене на березі нема, і ні разу не обернулася, аж поки не зникла з очей. Я перевів подих — мене трусило. Зрештою, відчув і злість до цієї безсоромниці: повія вона, чи що? А найбільше мене обурило і вразило, що я, я, зі своєю стоїчністю, своєю філософією, виплеканим холодом і відчуженням до принад світових, таким безсилим і нікчемним блазнем у цій ситуації себе з'явив. Не перед нею, а перед самим собою. Ганьба!

5.

Отже, мій спокій і інтермеццовий настрій, якщо можна так висловитися, був зруйнований. Я вирішив знятися з цього місця, хоч яке воно було зручне, й забитись у більшу глушину, де не буде

автомобільних пляжників, не буде безсоромних пейзанок, які спокушають цнотливих відлюдників, і де менше рибалок, хоч я добре знав, що від пляжників та пейзанок сховатись можна, а от від рибалок таки годі — це такий настирливий і влізливий народ, що обсідає всі можливі куточки, окрім того, в цих краях їх завше було і є багато. Але з ними можна миритися, вони-бо прив'язані до своїх вудочок та поплавків, і до світу їм байдуже, а до мене поготів. Гірше, що тут місце було заживлене приманою, через це й риба ловилася ліпше, а я харчів із собою достатньо не мав. У новому місці треба буде заживлювати рибнище наново, отже, харч можу здобути не відразу. Правда, в лузі росло безліч щавлю, і можна буде варити зелений борщ. Це мене заспокоїло, і я почав складатися. Витратив досить часу, признаюся (будьмо до кінця чесними), що вряди-годи позирав навсібіч, чи не з'явиться знову джинсова пейзанка, але вона не з'явилася. Ну, слава Богу, сказав собі, натягнув наплічника, взяв у одну руку торбу з харчем, а в другу в чохлі вудку зі спінінгом і рушив геть. Але на бічній дорозі мусив пережити нову пригоду: із трави раптом майже під ноги вискочила змія. Що це не вуж, я добре встиг побачити, бо на голові таки не було жовтих вушок, змія засичала і звелася ставма. Я в паніці метнувся назад і побіг, хоч бігти з таким вантажем аж зовсім незручно. Зрештою, зупинився й озирнувся: змія мене не переслідувала.

Мав на ногах гумові чоботи міг би так не жахатися, але страх часто буває більший за тверезий глузд і розважок. Більше того, вже подався в обхід, пильно видивляючись під ноги. Тепер мені ніщо не перепиняло дороги, і я, обливаючись потом, бо вже ставало гаряче, навіть душно, подибав прямим шляхом, усе глибше входячи у луги. Водночас був увесь насталений і насторожений, бо мені всюди мерещилися вужі та гадюки, а коли нога чіплялася за стебла бур'яну чи високої трави, злякано туди озирався. Зрештою, озирнувся й на те місце, звідкіля пішов, і знову побачив самотню жіночу постать, але цього разу вона йшла в мій бік, тобто була повернена до мене обличчям. Але маячіла задалеко, щоб могти те обличчя побачити. Я чортихнувся, знову сплюнув тричі, по-забобонному проказавши звичне заклинання: "згинь, пропади, маро!" —

і завернув у діброву, хоч мені можна було ще пройти дорогою: подумав, чи не вистежує вона мене, хоч така думка також цілком безглузда.

Тут стежка ледь протоптана, а пообабіч росла густа осока — було там болото. Кілька разів перебредав калабані, аж нарешті вийшов до озера, однак воно було так густо засаджене рибалками, що зупинятися тут не став. Окрім того, знав, що вода в цьому озері пахне болотом, а мені з неї треба варити юшку й чай. Озирнувся ще раз, щоб перевірити, чи не йде за мною проява, але її не було. Та й чого б їй було мене переслідувати; просто з'явилася якась малахольна, якій захотілося зазнати поезії лугів, а подратувати мене могла з простої зухвалості, добре знаючи, що через озеро я до неї не доскочу. А ще я подумав, що ця поезія зле для неї закінчиться, бо п'яні рибалки можуть її тут безборонно зґвалтувати, після того, сказав сам собі не без злостивості, поезія лугів уже ніколи її не вабитиме, адже не всі такі, як я, що від жіночої спокуси тікають.

— Гуляй! Гуляй! — злісно пробурмотів я. — Догуляєшся!

Здивувався на ту свою недобрість, бо чого це я, врешті, кажуся? Ну, зустрілася кілька разів якась звихнута, ну, викупалася вона гола в безлюдному місці — чи то щось невиданого?

Я йшов стежкою, все ще пильно дивлячись під ноги, аж доки не вийшов до ще одного озера, біля нього стояло кілька машин із розчиненими наобабіч дверцятами — і тут не було для мене місця. Цілий виводок пляжників: і старий, і стара, і середнього віку, й молодшого; і купа "рибйонків" галасливо борсались у воді, аж та вода кипіла. На землі було розстелено кілька підстилок, а на них усе те саме, як у пісні про попа й собаку: пляшки, термоси, каструлі, консервні бляшанки, банки, овочі і фрукти.

Пішов далі, бо знав, що далі є ще одне озеро, власне, озерце з більш-менш чистою водою. Коли й там не зможу зупинитися, доведеться

шукати місця навмання: інших я тут не знав. Водночас у мене не зникало відчуття, що хтось за мною стежить. Я таки зупинявся й озирався, інколи ховався в вітті дуба і надчікував, але мої підозри були, очевидно, результатом знервування. Чоловіча природа дурна: може мати непогамовну спрагу до жінок, а може від спілкування з тим племенем цілком відмовитися і цілком наладнатися на безсексуальність. Але тоді не має бути спокус, бо спокуси починають збуджувати оте темне чоловіче єство, і людина перестає належати собі, — це як алкоголік, котрий кинув пити, а потім не втримається і ковтне знову ненароком чарку. Тоді й пішло: за чаркою йде друга і третя, і зрештою людина пропадає, фігурально кажучи, опиняється в налигачі: хто алкоголю, а хто жіночої плоті. Отже, сказав собі я, треба бути обережним і в мент спокуси виявити розум та мужність. Тобто я тішив себе думкою, що та моя втеча з обжитого місця на озері була виявом розуму та мужності. Очевидно, воно й так: здатність переконувати себе, зрештою, є самовладанням, яке, в свою чергу, може стати побудником мужності. Мужності чи слабкості ~ без значення, аби тільки зберегти свою свободу. Отож, відчуття, що за мною хтось стежить, я відніс до комплексів, що їх витворило збурення мого спокою та інтермеццного настрою, а моя мета ~ оновитися і зміцнитися в дусі; істина проста: той, що тікає від світу, чинить так не через силу свою, а таки через знесилу перед ним.

6.

На новому озерці, куди я вийшов, плавали дикі качки. Вони зірвалися з прибережних очеретів і з кря-котом подалися геть.

Це добре, подумав я: принаймні тут порожньо й пустельно. Я знайшов місце, вільне від очерету, де було намито трохи піску, тут у воді стирчали забиті в дно кілки для вудочок. Отже, тут могло ловитися, але, на щастя, рибалок не було. Вода, здається, чиста. Я почав розкладати намет, все більше й більше заспокоюючись. Після того назбирав сушняку й запалив вогнище, привісивши над ним казанка.

І от знову сам, над головою розгорнулось чисте небо, сонце щедро сипле промінням, лежу на піску, роздягнений і натертий мастилом від кусючих мух, бо їх тут літає більше, аніж на попередній стоянці, дивлюся, як повільно пливуть сліпучо-білі хмари; побіч смачно побулькує борщ; вода вряди-годи покривається малими колами — гуляє риба. І знову до мене прийшов золотий спокій і тиша; і птахи, що пролітали у високості — також мирні і заспокоєні. Не було тут і крикливих чайок, пісок м'яко увігнувся під моїм тілом і пригрівав, а за озерцем простягався безкраїй луг із високою травою, що м'яко вигиналась у хвилях. Нікому не було до мене діла, і я його не мав ні до кого, через це міг не квапитися і із задоволенням пообідати, а потім, прикривши голову шапочкою, міг поринути у напівмрійливий і напівсонний стан, і єдине, що мене в цьому стані турбувало, — випливало на очі вряди-годи оте осяяне голе жіноче тіло на березі, до речі, в паху в неї був не звичний пушок або вибрито, а широка й розлога зарость, і саме ця зарость мене найбільше знепокоїла. Я розплющувався й проганяв те видіння, а очі мої задоволено поринали у бездонну небесну глибінь, те небо відбивалось і у воді, тож, як у вірші Володимира Свідзинського, мені раптом захотілося ступнути в ту воду, що є відбитком неба, і йти у нього без кінця, щоб доступитися до вищої таїни заглиблення — до ніщо, яке не має вигляду й запаху тліні й чогось тлінного, а є маєстатичне або екстатичне відчуття безконечного. Я ледь-ледь усміхнувся: добре мені було, спокій повернувся, а раз так, знову міг відчутися повновартісно.

Потому, як достатньо заспокоївся, одягся, взув гумові чоботи і, хоч виглядав, як вар'ят, облазив усю траву, аби переконатися, що тут не водяться вужі й гадюки. За зброю взяв важкого дубчака, що його залишили тут рибалки, і був повний завзятості й рішу-

чості з тими повзучими жорстоко розправитися. Потолочив чимало трави, поштурхав у дупло званого напівзогнилого дерева, але ніякого гаддя у довкіллі не знайшов. Це мене до решти заспокоїло, бо ввечері хотів, як любив, відбути черговий інтермецційний сеанс із вогнем, тобто безклопітно перед ним посидіти, щоб тихо увійти разом із сутінками у ніч, — це було мені конче потрібно, аби звільнитися від дурного

наслання сьогоднішнього скаламученого і рознервованого, а через те дурного дня.

7.

Та все сталося не так, як бажав. Тобто я відбув інтермецційний сеанс із вогнем, але замість екстатичного спокою почав відчувати, як те називаю, "напів-осінній смуток" чи, як точніше висловився Євген Плужник, мій кумир у поезії, "передчуття спокою та нудьги", а це значить: не самий спокій, а тільки його передчуття, бажання, яке супроводжується не високою знесеністю, а поєднується-таки із нудьгою, що є передумовою, за Сковородою, невдоволення. Окрім того, день мене надмірно втомив, і я вирішив раніше лягти спати, замурувавшись, як слимак-маслюк у своїй хатці, в наметі.

Залив вогонь, позатягав замки-блискавки і вклався у спального мішка. На озеро тим часом прилетіли дикі качки й почали досить голосно крякати — у них своє життя і свої пристрасті, клопоти чи гризоти. Цвіркуни ще не співали, був лише червень, але в темряві щось ворушилося й шаруділо. Я солодко потягся і відразу ж поринув у сон.

Не можу сказати напевно, чи те, що відбулося потім, було сном, чи справді все так сталося, але подібне може відбутися таки вві сні чи у фантастичному оповіданні, тобто у сферах ілюзорних, а не реальних, через що я і схильний думати, що то був таки сон, але сон настільки пронизливо-реальний, що він увіч дорівнював дійсності, отже, його можна вважати відбиткою дійсності чи грою в неї, а відтак у нього можна вірити, як у певний спосіб трансформовану дійсність — інакше всього, що зі мною трапилося, пояснити не в силі.

Не відаю, о котрій годині це сталося, але мене розбудили качки, які раптом сполошено закричали. На всяк випадок я тримаю біля лівого боку ліхтарика, а біля правого сокирку, отож моя рука миттю ввімкнула світло. Промінь упав якраз на те місце, де сходилися замки-блискавки, і

я побачив, що у ту щілину всунулася гадюча голова, освітлена пучком променів, зашипіла, до намету прослизнула і впала мені в ноги. Я сів, скоцюрбившись, і схопився за сокирку. Але мені дивно запаморочилось у голові, пальці розтислися, і я завмер чи з переляку, чи зі здивування: гадюка почала диміти, і той дим став витворювати спершу сіру хмарку, яка поступово набувала форм людської постаті, ~ матерія привиддя густішала і густішала на очах, за мить я виразно вгадав жіночу постать, а ще за мент вона проявилась уся: звісна річ, була то знайома мені особа жіночої статі у джинсовому костюмі, тільки обличчя її я й тепер не міг побачити — було воно ніби під густою вуаллю.

— Злякався? — спитала особа жіночої статі, присідаючи навпочіпки, бо в наметі було тісно.

Я мовчав, язика мені заклинило: злякався — тут мало сказати, я відчував справжній жах.

— Не бійся, — лагідним грудним голосом сказала жінка. — Коли хочеш, можеш мене прогнати, а бажаєш ~ поговоримо.

— Ти хто? — ледве поворушив язиком.

— Погаси ліхтаря, — попросила вона, — він мене сліпить.

— Але ж тоді буде темно!

— Не буде, — мовила жінка. — Все, що треба, побачиш.

Послухався і вимкнув ліхтаря. Тоді в моєму наме-тику почало розливатися якесь дивне, міражне, тремке і ніжне світло, і його стало рівно стільки, як було з ліхтарем, тільки ліхтар освітлював шматок простору, а тепер нутро намету освітлене було все.

— Утікав від мене? — сказала смутно особа жіночої статі. — Злякавсь чи не сподобалася?

— Безсоромні жінки мене не захоплюють! — гонористо мовив я.

— А як могла звернути на себе увагу такого, як ти, що від усіх тікаєш і всіх сторонишся? — смутно спитала вона, а я пробував роздивитися її обличчя; ні, воно й досі було ніби напіврозтале.

— Могла б вибрати когось іншого, — сердито сказав. — Хіба тут мало лазить? Хоч би ці рибалки...

— То глупаки, — всміхнулася під вуаллю особа жіночої статі. — Чи, як тепер виразніше кажуть, дебіли.

— А я — не дебіл?

— О ні! — мовила вона. — Ти не такий! Інакший, розумний, хоч, може, й надмірно. А надмірно, бо через розум свій стаєш нездалий чи кволий, не знаю, що точніше. Ні, таки нездалий...

— Нездалий до чого?

— Таж до життя, — сказала вона. — А це значить, до змагання із світом. Все кудись тікаєш, ховаєшся, смішний... Все щось вигадуєш, ускладнюєш, граєшся у самітника... Але ти не дебіл... Зрештою, і я від усіх тікаю та й ховаюся.

Ми дивилися якийсь час одне на одного, і я почав відчувати незвісне раніше мені хвилювання чи збентеження, але це вже був не страх і не жах, — це було ніби зародження інтересу. Але ні, страху я ще не позбувся; водночас погляд її, що плив із напівроз-митого обличчя, мене заворожував чи гіпнотизував, і я почав піддаватися якомусь дивному запамороченню. І здалосяч мені, що стіни мого наметика почали

оплавлятися, як пластмаса у вогні, й опливати, корчачись і перетворюючись у чорну воду. І над головою розгорнулося небо, засипане зорями, і світив яскраво місяць, аж так, що й справді стало навколо майже видно, тільки світло це було мертве, і постать жінки чи дівчини в цьому мертвому світлі похитувалася і розпливалася, й коливалася, ніби була в рідкій плоті, наче щохвилини могла розпастися, як туман. І з дерева, що росло поруч, правда, вже давно висохлого, схожого на модерністську скульптуру, із голих, мороч-но-білих і мертвих гілок скапувала роса: одна крапля падала на воду, дзвінко льопаючись, а друга на траву, глухо шарудячи. А дівчина (чи жінка) дивилася на мене й дивилася, і я сам уже подобав на те мертве дерево, і по тілу моєму почав проходити трем, як буває при похітливому збудженні. Однак здаватися не хотів.

— Що тобі від мене треба? — спитав пошепки.

— А ти й не знаєш? — вона тихо й рокітливе засміялася, і той сміх увійшов у мене також, як вода, жива чи мертва, а може, жива і мертва водночас. — Ні, ти знаєш! Обоє знаємо!

Хотів щось відповісти, різке й нечемне, але язик став серед рота кілком, і це тому, що вона почала стягувати із себе джинсову кохтину. Скидала її через голову, і з тієї кохтини раптом випали великі й пишні, колихливі перса. І місяць освітив їх, аж вони світло запалали. І в цей мент десь тужно крикнула качка, але зразу ж замовкла, ніби хтось перерізав їй горло. І хтось перерізав горло й мені, бо я хапнув ротом повітря.

Вона відкинула недбалим рухом кохтину набік, і я дивився в оголене до половини її тіло завороженими очима.

— Цього хочеш? — спитала тихо.

У мене в горлі щось забулькотало, а язик ледве провернувсь у роті:

— Ні! — прохрипів я. — Ні!

— Тоді прожени мене! — вона покірливо опустила голову, і відчув, що після того стало легше, тобто не відчував себе, як мертве, висохле дерево, хоч тремтіти не переставав, та й висохле дерево може тремтіти, коли на нього падає вітер. Але погляд її мене вже не заворожував і не гіпнотизував, хоч я і досі був підданий якомусь одуру. Рука цупкіше стисла сокирку.

— Можна й це! — шепнула вона. — Розрубай мене! Не бійся! Ну!

Але рука моя стала мертва. Як гілка висохлого дерева. І сокирка також стала мертва, тільки лезо її гостро блищало у місяці.

Тоді я вирішив її прогнати: ця зустріч не віщувала нічого доброго. Ось зараз розсерджуся й крикну, щоб забиралася геть. Однак очі мої мені не належали, вони їли, незалежно від волі моєї, ті пишні, й тремтливі, й осяйні перса, ніби були прив'язані, як бували прив'язані до своїх поплавців очима рибалки. І я сам ставав ніби рибалкою, який закинув у воду вудку і чекав, що ось поплавець здригнеться і піде під воду. Тоді і підсічу й потягну за вудлище, і на гачку моєму затріпоче русалка. І вона затріпотіла, і ось вона — сидить переді мною. Жах і досі не виходив із тіла. Але саме ота покірність виловленої русалки й спричинилася, до того, що в мені почав запалюватися вогонь збудженого чоловічого єства, той-таки, що запалювавсь уранці, і від тієї ж самої, що купалася гола на моїх очах, добре знаючи, що чинить і для чого.

Тоді мені здалося, що дівчина всміхнулася, хоч обличчя її я й досі не бачив. Вона встала і розстебнула джинсову спідницю, і та впала їй у ноги, і виступила з неї, як із трави. Світла навколо більше не стало, але я вже палав. Вона знову присіла на колінах переді мною в самих трусиках тілесної барви, покірно опустивши голову із завуаленим лицем,

адже тільки лице в неї не світилося, а ніби потопало в тіні, — ця поза нагадала мені зображення поганських божеств.

— Прожени! — шепнула вона. — Або убий!

І я вже напевне знав, що не прожену її, а тим більше не збирався її вбивати, хоч рука моя ожила, але не стисла держално сокирки, а відкинулася від неї, і хоч страх продовжував мене морозити, але тремтіти я перестав. Місяць у небі почав рости, ніби на дріжджах, і поступово розгорявсь у біле багаття, а переді мною стояла, облита тим чарівницьким світлом, скульптура богині, вилита із срібла впереміш із золотом, яка не могла мене не вражати досконалістю своїх форм та ліній.

— Не бійся! — смутно сказала вона, аж мені дивно стало на той смуток. — Я в твоїй волі. Все можеш зі мною робити! Все!

І я відчув, що вже цілком ниций перед цією красою, а ще більше перед чоловічою силою, яка збудилась у мені, а раз так, не міг я собою керувати, і язик засох мені в горлі, а тіло вже не було мертвим сухостоєм, а живим деревом, повним соком, що бухає в гілки та листя.

Тоді вона знову встала і скинула останню одежину. І я побачив ніч. Глибоку й темну і без світла, кошлату, набубнявілу, наповнену росою, мороком, що в глибинах своїх ховала морок подвоєний, а в цьому ще раз удвічі більший. І той морок поплив на мене й у мене, адже хоч кипів я, мов чорний вар смоли в чорному горщику, але й досі не виявив до неї нічого, був я запакований у спальний мішок своєї волі, і не рухнув пальцем, щоб її прикликати — не те що прогнати.

Тоді мені в мозок ударив зачадений одур, я відчув сильний поштовх із нутра — саме те й витиснуло мене зі спального мішка, як витискають із тюбика крем чи фарбу, і саме те в дивний спосіб зчесало з мене нижню одежу, ніби хтось стер її, як прилиплу до яблука землю. І тут

дівчина схопила мене за ноги і різко потягла до себе, я впав навзнак і відчув, що на мене полізло щось холодне й шарудяве, і моя насталена плоть увігналася у вогненну купіль. І це в той час, коли все тіло майже задубло від холоду. Перед очима в мене замотались великі осяйні перса, і я схопив вустами один із сосків і присмоктався до нього, ніби немовля, і напився материного молока, а коли напився з одного, присмоктався до другого. І жінка наді мною застогнала, а тоді схилилася зовсім близько, і хоч я й тепер не бачив її обличчя (розпливалося переді мною), та почув спраглий шепіт навпереміш із солодкими стогонами:

— Оце те, що хочу я і чого захотів ти, а-а-ах!.. Надходять часи, що нам уже пропасти зі світу надійшов час, а-а-а! І без вас, людей, ми згинемо й пропадемо; і це через вас-таки, двоногих, а-а-ах! Але я збережу своє плем'я! Народжу собі й тобі сина, а-а! Мудрого й отрутного, звинного і гадючого, а-а-а-а!.. Дам йому твій розум і віддам своє жало, а-а! І не знатиме він твоєї кволості і моєї безпомічності, ох! Буде мудрий, як змій!

І я відчув, що там, у пеклі, в якому спалювалося моє вудо, вивергнувся вулкан, зметнувши хмару попелу, вогню і розплавленої лави-вогню, що є початком світу і життя. І від того вибуху затремтіла земля, обсипалося на деревах листя і пожухла довколишня трава. І дим піднявся до неба й покрив його і світ. А наді мною задоволено й похітливо засміялася жінка-змія:

— Ні, не відпущу тебе так скоро, — прошепотіла чи прошипіла вона, оплітаючи руками й ногами мені тіло. Тоді перекинулася на спину, а мене вивернула на себе. — Вичищу тебе до дна і вип'ю! Працюй! Вже ніколи більше ні з ким не зляжешся!..

І я запрацював, ніби автомат, хоч був уже напівмертвий і вичерпаний. І знову палало пекло, в яке я поринав, і спалювалося моє вудо. А тіло мерзло, клякло, коцюбло від холоду, і я майже непритомнів од знесили, але зупиниться не міг. А тіло жінки-змії піді мною звивалося й шаленіло, а її вуста випивали мої, висмоктуючи з рота і язика. І вдруге

вибухнула моя плоть, вдруге струснулася земля, і вудо моє згоріло у вогні і розпеченій лаві; обійми жіночі розтисли-ся, і я випав із них, як горіх із зеленої шкірки, і безсило звалився на спину, задихаючись і помираючи. І тільки очі напівrозплющені не втратили спромоги бачити, а уздрів я таке: жінка звелася навколішки, розсунула замки-блискавки намету, був я знову ніби в наметі, захопила свою джинсову одежу й вийшла в ніч. Тіло її ще світилося, але вже не так яскраво, як раніше. Вона зупинилася й спокійно почала одягатися. Натягла кохтину, тоді погасли її перса і вся вона наполовину, насмикнула трусики, світилися самі тільки ноги, тоді накинула й спідницю і стала ніби тінь — палали в неї тільки литки, шия і оголені руки. Повернулася, до мене, але не сказала нічого, бо, певне, й не побачила чогось вартого уваги, тільки потолочений і вимнутий, потоптаний і витисне-ний, як цитрина, шматок тлінної плоті, що лежав на зімнутому спальному мішку і лише очі мав непогаслі. І це були очі того, хто вважав самозарозуміло себе вільною людиною, очі, які лили в бік жінки-змії осіннє світло, але, по-моєму, той печальний погляд до неї не дійшов.

Вона ж рушила з мого намету геть, золотонога і світлорука тінь, підійшла до води і ступила на площину озера, а із плеса із жахливим крякотом знялася зграя качок. Вона пішла водою, ніби льодом, хоч який лід може бути у червні, оточена світлом від шиї рук та ніг, і поступово розчинялась у темряві, аж поки не зникла цілком.

Тоді застогнав я. Застогнав і навіть заскиглив чи заскімлив, як побитий пес. Схопився за голову і заволав у темряву, яка вже стала глупа й неозора, цілим своїм нутром:

— Господи Боже! Кого це я пущу на світ?

Конча-Озерна — Київ 1993 р.